

Oponentský posudok na habilitačnú prácu Mgr. Mareka Mitku, PhD.
Korelácie experimentu a teórie v (po)postmoderných stredoeurópskych literatúrach

Mgr. M. Mitka si tému svojej habilitačnej práce vymedzil v komplexnom, možno povedať mnohoaspektovom a širokospektrálnom bádateľskom zábere. Už samotný názov práce *Korelácie experimentu a teórie v (po)postmoderných stredoeurópskych literatúrach* predznamenáva, ba vlastne explicitne pomenúva viacero tematických či problémových okruhov. Pri podrobnejšom, no možno už aj pri skusmom nahliadnutí do textu sa potvrdzuje, že práca má niekoľko tematicko-metodologických (výskumných) rovín, resp. úrovní:

1. literárny experiment vo svojej podstate, t. j. ako výsostne literárnoteoretický (terminologický a metodologický, resp. poetologický) problém (metateoretická rovina či dimenzia práce);
2. experimentálna próza ako fenomén, resp. súčasť nielen slovenskej literatúry, ale aj susedných stredoeurópskych „(po)postmoderných“ literatúr, konkrétne českej, poľskej a maďarskej po roku 1989 – t. j. ako literárnohistorický (nepriamo i periodizačno-klasifikačný) a vývinový, zároveň areálový a implicitne i komparatistický problém;
3. vzhľadom na ponímanie uvedených národných literatúr daného obdobia ako „(po)postmoderných“ a na špecifický stredoeurópsky geopolitický a historický kontext ide aj o ďalšie literárnohistorické i teoretické aspekty (napr. vzťah či vyhradenie sa týchto literatúr voči paradigme postmodernizmu);
4. axiologická stránka a otázka estetickej hodnoty konkrétnych diel experimentálnej prózy v ponovembrovej slovenskej literatúre; otázka hodnovernosti ich hodnotenia literárnou kritikou (ambivalentnosť literárnokritických postojov) – t. j. literárnokritický problém (takpovediac metakritický rozmer práce);
5. metodologické otázky slovenskej literárnej historiografie – kritické zhodnotenie existujúcich koncepcií, resp. vydání *Dejín slovenskej literatúry* po r. 1989;
6. popri tom všetkom treba zohľadniť aj interpretačno-analytický charakter (časti) habilitačnej práce – vlastný interpretačný výkon autora; súčasťou práce je, pochopiteľne, aj priamo predvedená interpretácia konkrétnych prozaických diel.

Každý z týchto tematických okruhov predstavuje doteraz síce už reflektovaný, no zďaleka nie uzavretý bádateľský problém, ktorý by zniesol aj osobitné spracovanie v samostatnej monografickej knižnej práci (najmenej pertraktovaný je azda práve problém samotného experimentu, resp. experimentálnosti, „experimentálnej prózy“). M. Mitka ich tematizuje nielen bezpochyby opodstatnene, ale aj produktívne, pričom pozoruhodne a obzvlášť podnetne sa mu podarilo vystihnúť a osvetliť práve vzájomnú previazanosť týchto aspektov. Už len takýmto viacúrovňovým vymedzením problematiky sa autor odhodlal na skutočne neľahkú úlohu a latku bádateľskej a metodologickej náročnosti svojho podujatia si nastavil naozaj vysoko. Treba však hneď zdôrazniť, že M. Mitka toto všetko dokázal vo svojej habilitačnej práci obsiahnuť v organicky koherentnom a logicky usporiadanom výkladovom celku na vysokej úrovni a navyše aj zaujímavým, pútavým spôsobom.

Najprv sa v dôkladne spracovanej úvodnej kapitole podujíma na principiálne, čiže pojmové a terminologické ozrejmienie a charakteristiku „literárneho experimentu“ aj s náčrtom jeho genézy, teda nielen v synchrónnom, ale i diachrónnom priereze či aspoň skratke, a to aj na príklade takých klasických diel, ako je román Laurencia Sterna *Život a názory blahorodého pána Tristrama Shandyho* či próza Henryho Davida Thoreaua *Walden alebo Život v lesoch* a iných – pričom, ako na to sám poukazuje, „*metodologicky i tematicky tu ide o značne rozdielne texty*“. Súčasťou tohto vstupného výkladu je aj identifikovanie či určenie základných „typologických znakov literárneho experimentu“, ako i rozličných typov experimentálneho písania v stredoeurópskej próze (ktoré potom v plnej konkrétnosti ilustračne predvedie na vybraných prozaických dielach v nasledujúcich interpretačných kapitolách).

Takýmto typickým a relevantným znakom je podľa autora práce okrem iného aj „generovanie fiktívnych jazykových systémov“ (romány a textúry M. Ajvaza a M. Pallu) a najmä uplatňovanie „textovej diskonektivity“ (s. 6) – čo je habilitantov vlastný termín.

Z tohto typologického prehľadu vyplýva, že „experimentálnosť“ nefunguje v texte ako nejaká univerzálna a „jednoliata“ metóda či princíp tvorby (nemožno hovoriť vyslovene o experimentálnej metóde či nebodaj „experimentálnosti výrazu“ v próze) – ide skôr o typy, resp. úrovne experimentu. Možno len súhlasiť s Mitkovou výstižnou formuláciou „experimentálny modus operandi“. Habilitant sa podľa jeho vlastných slov „*pokúša vymedziť poetologický a personálny rámec experimentálnej prózy, ktorú stavia ako možný pendant k oveľa frekventovanejšiemu spojeniu experimentálna poézia*“ (s. 3.). Experimentálne prvky a postupy (princíp experimentálnosti) predstavujú legitímny, ba vlastne príznačný jav v slovenskej i stredoeurópskej prozaickej tvorbe posledných troch dekád (ale dalo by sa to azda tvrdiť aj o próze 60. rokov, práve podľa toho, ako budeme chápať „experimentálnosť“), no kým napr. „experimentálna poézia“ je vnímaná už v samozrejmosti a v tomto zmysle smeruje čím ďalej, tým viac do stredu pozornosti, alebo aspoň do „aktívneho“ zorného poľa literárnoteoretickej reflexie lyriky (a samotné označenie „experimentálna poézia“ sa etablovalo ako literárnovedný termín), zatiaľ o „experimentálnej próze“ to s takou samozrejmosťou a istotou ešte povedať nemožno.

Fenoménu literárneho experimentu však autora v práci zaujíma predovšetkým ako jedna z podstatných, hoci doteraz skôr len okrajovo či nepriamo, neintencionálne reflektovaných vývinových tendencií slovenskej ponovembrovej a súčasnej prózy. „Experimentálnu prózu“ vníma ako organickú súčasť a produktívnu výrazovo-tematickú polohu (po)postmodernej literatúry u nás i v stredoeurópskom kultúrnom priestore. Práca je vlastne „*venovaná literárnemu daniu po roku 1989*“, ako sa to konštatuje hneď v abstrakte; alebo o niečo ďalej v úvode: „*Akýmsi východiskovým stredobodom či ústredným gravitačným bodom je súčasná slovenská literatúra v napojení na analogické fakticity v stredoeurópskom kultúrnom priestore, pod ktorým v našom prípade rozumieme ešte českú, poľskú a maďarskú literatúru.*“ (s. 6). Už sám fakt takéhoto „časopriestorového“ vymedzenia – chronologického („danie po roku 1989“, resp. „súčasná“ literatúra) a zároveň „územného“, geograficko-kultúrneho, otvára nevdojak a nepriamo problém náležitej periodizácie, skrátka, nevyhnutného klasifikačno-periodizačného kľúča k literárnohistorickému uchopeniu umeleckej prózy vytvorenej v danom časovom úseku označovanom u nás už tradične a konsenzuálne ako „ponovembrová“, resp. „literatúra po roku 1989“, ktorú autor práce zároveň chápe ako „(po)postmodernú“.

Zároveň tým práca (svojím zameraním na stav a vývoj literatúry tohto obdobia nielen u nás, ale aj v susedných stredoeurópskych krajinách – vzhľadom na spoločnú politickú, totalitnú minulosť by sme mohli povedať aj postkomunistických) nadobúda, ako bolo už naznačené, aj literárno-komparatistický rozmer (areálový aspekt).

Mohlo by sa zdať, že habilitant sa pritom nemôže nedotknúť vzťahu či súvislostí medzi experimentom a postmodernou, s ktorou sa isté prejavy či typy experimentálnosti spájajú už takmer automaticky, ako aj problému vymedzovania sa takto chápanej ponovembrovej či súčasnej stredoeurópskej literatúry ako (po)postmodernej voči paradigme postmodernizmu. Tejto problematike však nevenuje viac pozornosti, než koľko si zameranie práce vyžaduje – vyhol sa tak tomu, aby nenáležite zachádzal do podrobností v téme (postmodernizmus v literatúre, teória postmoderny a situácia po postmoderne), ktorá patrí medzi najpertraktovanejšie v literárnej vede posledných troch desaťročí a ku ktorej je preto ťažké bádateľsky prispieť ešte čimkoľvek naozaj novým a zároveň podnetným a relevantným.

Prvá časť práce má s výnimkou úvodnej kapitoly *Genéza, metódy a terminológia* už interpretačný, resp. interpretačno-analytický charakter. V nasledujúcich kapitolách tejto časti (1.3 *Jáchym Topol, Edmund Hlatký a Ziemowit Szczerk*; 1.4 *Tomáš Horváth a [Vladimír] Balla*; 1.5 *Péter Esterházy, Michal Ajvaz a Marián Palla*) už na celkom konkrétnom materiáli, t. j. vybraných interpretovaných prozaických textoch uvedených autorov, identifikuje a ilustruje znaky literárneho experimentu, ktoré vo všeobecnosti charakterizoval a typologicky sprehľadnil v úvode.

Areálový aspekt (stredoeurópsky kontext) je tu opodstatnene nadradený nad „národno-kultúrny“, tým rozhodujúcim je však metodologicko-poetologické hľadisko. Jednotlivé kapitoly preto Mitka koncipuje so zreteľom na typ, resp. povahu skúmaného prozaického experimentu; nečlení ich teda podľa príslušnosti autorov interpretovaných próz k tej-ktorej národnej literatúre (slovenskej, českej, poľskej či maďarskej), ale podľa toho, čo robí ich diela porovnateľnými na úrovni poetiky, resp. metódy tvorby (naprieč ich národno-kultúrnou, jazykovou i žánrovou identitou). Tak sa v jednej kapitole ocitá český spisovateľ Jáchym Topol spolu so slovenským prozaikom Edmundom Hlatkým a poľským autorom Ziemowitom Szczerekom, v inej zase maďarský spisovateľ Péter Esterházy s českými autormi ako Michal Ajvaz a Marián Palla.

Treba oceniť Mitkov interpretačný výkon – jeho interpretačné sondy a postrehy, jasne a priamo smerujúce k podstate veci, sú obzvlášť koncepčné a výstižné vzhľadom na riešený problém a ciele práce, predstavujú zaujímavý, osobitný pohľad na tematicky i žánrovo rôznorodé interpretované prozaické diela vybraných autorov. Je evidentné, že Mitka suverénne pozná nielen slovenskú, ale ostatné stredoeurópske literatúry, a to aj v širších a komplexnejších súvislostiach.

V druhej časti práce (2. *Korelácie slovenskej literárnej teórie a kritiky po roku 1989*) presúva autor svoju pozornosť zo samotnej prozaickej tvorby na sféru jej výkladu (interpretácie) a hodnotenia, t. j. na dobovú i aktuálnu teoretickú a kritickú reflexiu tých diel, ktoré v predchádzajúcej časti sám podrobil interpretačnému sondovaniu („v druhej časti habilitácie totiž často píšeme o autoroch, ktorí kriticky reflektujú texty autorov z prvej časti“, s. 7). Tentoraz sa však sústreďuje už len na domácu literatúru a kritiku ponovembrového obdobia.

Samostatnú kapitolu 2.2 *Naratívne a literárnoteoretické korelácie diskurzivity v románoch S. Rakúsa* venuje prozaickému a literárnovednému dielu autora, ktorý v slovenskej ponovembrovej literatúre zaujíma špecifické postavenie, a to tým, že ako prozaik i teoretik prózy (literárny vedec) a tiež vysokoškolský pedagóg v jednej osobe prepája vo svojich textoch tvorivé písanie autora-prozaika (prozaickú tvorbu) s literárnoteoretickou reflexiou, teoretickým uvažovaním literárneho vedca. Tvorba prózy je u Rakúsa sebareferenčne predvádzaná ako súčasť samotného prozaického príbehu na princípe metafikcie či metanarácie – tematizovaná teória tak predstavuje organickú súčasť samej prózy. Na Rakúsovu literárnoteoretickú koncepciu sa Mitka zameriava aj v nasledujúcej kapitole 2.3 *Postfenomenologický (postingardenovský) diskurz v slovenskej literárnej vede: P. Liba, S. Rakús, F. Miko - A. Popovič*, v ktorej hodnotí predovšetkým *nitriansku školu*. Spolu s jej kľúčovými predstaviteľmi – F. Mikom, A. Popovičom a P. Libom (prví dvaja z trojice menovaných teoretikov sú už tradične pokladaní za zakladateľov „nitrianskej školy“) sa tu totiž ocitol aj S. Rakús.

Akýmsi „spoločným menovateľom“ – tým, čo, čo v pohľade M. Mitku metodologicky „spája“ týchto štyroch autorov, je ich recepcno-teoreticky, resp. semioticko-komunikačne zameraný literárnovedný a interpretačný prístup k umeleckej literatúre, ktorý svojím spôsobom, čo i nepriamo, nadväzuje na ingardenovské postuláty. Spojitosť „nitrianskych“ autorov s fenomenológiou pritom predstavuje rozhodne nezanedbateľnú, aj keď možno doposiaľ až natoľko nevyzdvihovanú súvislosť (obvykle sa uvádza najmä ich vzťah k štrukturalistickej tradícii a komunikačným teóriám). Sám F. Miko otvorene zdôrazňoval význam husserlovskej fenomenológie (aj keď to možno o ňom nie je až natoľko známe): priam príslovečné boli Mikove vyjadrenia v 90. rokoch v nitrianskom ÚLUK o tom, aký vplyv naňho mali v mladosti Husserlove *Logické skúmania*, s ktorými sa oboznámil ešte v rámci svojich „juvenilných“ lektúr. V prípade uvedených literárnych vedcov však nejde jednoducho len o nejakú priamočiaro chápanú a „vykázateľnú“ postingardenovskú orientáciu (to by vlastne bola azda aj trochu jednostranná a zjednodušujúca interpretácia) – „postfenomenologickosť“ tu znamená aj istú polohu či úroveň ich metodologickej originality a otvorenosti k novým, dovtedy neosvedčeným literárnovedným a interpretačným postupom. Zaiste nie náhodou spomína Mitka práve aj S. Rakúsa a teoretikov nitrianskej školy v súvislosti s „koreláciami experimentu a teórie...“. Pripomeňme len, že výskumným pracoviskom, na ktorého založení i celkovom profilovaní mali rozhodujúci podiel F. Miko a A. Popovič, ako i P. Liba, a na pôde ktorého vznikla, resp. bola postupne rozpracovaná teoretická koncepcia „nitrianskej školy“, bol *Kabinet literárnej komunikácie a experimentálnej metodiky*. Literárnovedne metodologickú *experimentálnosť* malo teda toto pracovisko ako programovú iniciatívu či cieľ celkom explicitne „vpísanú“ už do svojho pôvodného názvu.

V ďalších, posledných štyroch kapitolách druhej časti práce upriamuje Mitka pozornosť na niektoré literárnoteoretické a kritické koncepcie patriace v rámci úsilia o postupné budovanie literárnohistoricky ustáleného obrazu – nezdráhajme sa povedať *kánonu* – slovenskej literatúry po roku 1989 (ktorá sa má stať a reálne sa i stáva alebo čiastočne už aj stala súčasťou literárnych dejín) medzi najvplyvnejšie a najúčinnnejšie, možno povedať profilujúce, teda ktoré majú osobitný význam napr. na „*pozvoľnom konštituovaní slovenského básnického kánonu od druhej polovice 20. do prvej dekády 21. storočia*“ (s. 91), ale i kánonu prozaického. Za takéto považuje „literárnokritické koncepty“ F. Matejova (výskum a interpretácia poézie druhej polovice 20. storočia), J. Šranka (doteraz literárnohistoricky i kriticky najkomplexnejšie a najsystematickejšie spracovaný prierezový prehľad slovenskej poézie po r. 1989) či M. Součkovej (literárnokritická reflexia slovenskej prózy po r. 1989).

Mitka vyzdvihuje ich pozitívny prínos, neprijíma ich však výlučne afirmatívne – v niektorých otázkach či detailoch sa voči nim aj ohradzuje a uvádza i svoje polemické či korigujúce postrehy, napr. k Šrankovej tvaroslovnej typológii slovenskej ponovembrovej poézie. Revidujúco sa vracia k niektorým literárnym polemikám po roku 1989, resp. po roku 2000, týkajúcich sa v konečnom dôsledku axiologickej a literárnoestetickej stránky práve aj experimentálne orientovaných prozaických diel (napr. M. Hudymač verzus M. Andričík, M. Hudymač verzus M. Součková) a sám sa tak dotýka metodologických aspektov dobovej i súčasnej literárnej kritiky. Zaujímavým a, domnievam sa, že i užitočným spôsobom nanovo otvára (doteraz dostatočne presvedčivo „nevyriešený“) literárnokritický spor o zmysel a hodnotu prozaických textov T. Horvátha. Mitka pritom upozorňuje na ambivalentné chápanie a hodnotenie Horváthových experimentálnych próz, ktoré kritika považovala za poetologicky, z literárnoteoretického aspektu akceptovateľné (vzhľadom na suverénne zvládnuté uplatnenie postupov intertextuality, alúzie, paródie a pod.), z hľadiska literárnoestetickej hodnoty ich však už prijímala nejednoznačne, ba i protichodne, teda často aj s rozpakmi a pochybnosťami.

Experimentálnosť, resp. experimentálny charakter prózy bol/je pre niektorých kritikov argumentom v prospech jej chápania ako literárnoesteticky indiferentného textu. Podľa nich treba v prípade experimentálnej prózy považovať otázku zmyslu a hodnoty za bezpredmetnú a neopodstatnenú (Hudymač), zvlášť, ak má byť legitímnym výsledkom experimentu „*desémantizovaný anestetický persiflážny literárny konštrukt*“ (s. 123, citované podľa Součková, 2004) – nanajvýš možno pripustiť jej „vývinovú hodnotu“ či prínos. Oproti názorom, podľa ktorých experiment a experimentálna próza predstavujú kategóriu či prípad *sui generis*, špecifický typ lektúry, od ktorej čitateľ nemá očakávať zmysel a hodnotu, stojí kritické stanovisko zohľadňujúce aj v prípade takýchto textov kritérium estetickej hodnoty, k akému sa prikláňa aj habilitant. Podľa neho je teda opodstatnená otázka, či experimenty typu Horváthových próz majú estetickú hodnotu.

Mitka, poučený celkovou skúsenosťou z (časového) odstupu, ako i okolnosťami a zmenami, ktorými prešla samotná prozaická tvorba i literárna kritika zhruba za posledné tri desaťročia, na vhodne zvolených ilustračných príkladoch umožňuje lepšie, primeranejšie – triezvejšie vidieť a chápať podstatu *literárneho experimentu*, ktorý sa markantne a príznačne „presadzoval“ aj v próze najmä v 90. rokoch a v prvej dekáde nového tisícročia. Súbežne s kľúčovými vývinovými (resp. poetologickými a výrazovými) tendenciami časti domácej prózy po r. 1989 si všíma aj spôsoby a úrovne jej teoretickej a kritickej reflexie, teda charakter, celkový profil a smerovanie literárnej teórie a kritiky. Zachytáva vlastne vývoj a premeny istých teoreticko-metodologických postojov od 90. rokov po súčasnosť. Inak povedané, v príslušnej kapitole svojej práce autor vlastne dokladá, ako sa v priebehu uplynulého štvrtstoročia potvrdili alebo naopak, „diskvalifikovali“ niektoré literárnokritické názory na konkrétne prozaické diela – do akej miery sa potvrdila alebo vyvrátila platnosť literárnokritických „súdob“ z 90. rokov, ako sa reálne vyvíjal „osud“ týchto hodnotených diel.

Dostatočný odstup umožňuje Mitkovi takpovediac priamo „usvedčovať“ konkrétne literárnokritické vyjadrenia a charakteristiky z „neplatnosti“ či omylu – ba čo viac, vyvodzovať aj náležité konzekvencie ohľadom hodnovernosti a funkčnosti literárnej kritiky vôbec. Na základe odhalených a ilustračne doložených protirečení sa potom dostáva k problému ambivalentnosti hodnotiacich súdob a výrokov literárnej kritiky (kapitola 2.7 *Ambivalentnosť kritických postojov v súčasnej reflexii umeleckého textu*).

Práve experimentálna próza a potreba jej hodnotiacej reflexie, ktorá by potvrdila alebo vylúčila estetickú hodnotu týchto textov, zohráva pritom teda špecifickú rolu takpovediac „overovacieho diskriminantu“ hodnovernosti a platnosti výrokov a metód metód literárnej kritiky.

Mitkovi však v práci nejde len o problém ponovembrovej literárnej kritiky na Slovensku, ale aj o problematické aspekty literárnej historiografie u nás. Ak vo vyššie spomínaných kapitolách práce preveruje relevantnosť, resp. reálnu výpovednú hodnotu a platnosť výrokov a charakteristík literárnej kritiky, v kapitole 2.5 *Poznámky pod čiarou slovenských literárnych dejín* (Ad V. Mikula – Čakanie na dejiny a Postinterpretácie) sa kriticky pozastavuje nad neuspokojivým stavom literárnej historiografie a jej výsledkov – osobitne nad úrovňou a až „krikľavými“ nedostatkami existujúcich vydaní a koncepcií *Dejín slovenskej literatúry*, ktoré vyšli po roku 1989 (Šmatlák, Marčok, Sedlák). Nadväzuje pritom na jednu z kľúčových prác V. Mikulu – súbor *Čakanie na dejiny. State k slovenskej literárnej histórii* (2013). Rekapitulačne sprehľadňuje metodologické úskalia na ktoré narážajú autori, ktorí sa odhodlali na napísanie dejín slovenskej literatúry, resp. na chyby, ktorých sa zakaždým opakovaním (aj keď v rôznych obmenách) pri tom dopúšťajú. Nepoukazuje len na problematickosť periodizačno-klasifikačných a výkladových modelov a koncepcií v týchto vydaniach, ale aj na samotné scestné, v konečnom dôsledku neprípustné ponímanie literárnej histórie a „hodnotenie literárnohistorického procesu na Slovensku“ (s. 99) – a dokonca aj na celkom triviálne chyby a nepresnosti, zarážajúce faux pas na tej najelementárnejšej úrovni. Ako ilustračný príklad uvádza okrem iného Marčokove *Dejiny slovenskej literatúry III* (2004) – s tým, že ak má autor literárnych dejín problém s elementárnou faktografiou (nápadne často uvádza nesprávne bio- i bibliografické údaje), „ťažko budeme od neho očakávať axiologicky relevantné výsledky jeho minucióznej práce s textom“ (s. 103).

Tým zásadným, principiálnym problémom je nezohľadňovanie estetickej hodnoty ako rozhodujúceho kritéria interpretácie a „konštrukcie“ dejín literatúry. Tie by totiž mali byť „komplexnou reinterpretáciou, ktorej dominuje kritérium estetickej hodnoty“ (s. 103, cit. podľa Mikula, 2013), pričom podľa Mitku práve „kritérium estetickej hodnoty je konštruktom, ktoré v literárnych dejinách na Slovensku do týchto chvíľ absentuje, ba dalo by sa povedať, že je skôr hodnotou pridanou v zmysle ťažšie dosiahnuteľnou či len veľmi obtiažne infiltrovateľnou“ (s. 102). M. Mitka sám „dokresľuje“ stav opísaný V. Mikulom, resp. „dopĺňa“ a potvrdzuje Mikulovu argumentáciu.

Prínos, resp. pozitíva habilitačnej práce M. Mitku sú zjavné už z vyššie uvedeného – na záver by sa dali zhrnúť v nasledovných bodoch:

Práca zásadným spôsobom prispieva k objasneniu literárnovedného – teoretického a kritického významu *experimentu* v próze: v akom význame vôbec možno alebo treba náležite a zmysluplne chápať označenia „experiment“ a „experimentálny“, ktoré sa v rámci literárnohistorickej i kritickej reflexie prózy a konkrétnych prozaických diel (teda na rozdiel od termínu „experimentálna poézia“) používajú stále skôr „intuitívne“ a nesystematicky, často nepresne, príliš vágne a neraz i skresľujúco (čo vôbec možno za *experimentálnu prózu* považovať, a čo nie).

Reflektuje slovenskú prózu po roku 1989 s osobitným zreteľom na jej experimentálny charakter (uplatnenie „experimentálneho modu operandí“ v časti prozaickej tvorby tohto obdobia) a pritom nielen takpovediac „zvnútra“, z literárnohistorickej perspektívy samotnej slovenskej literatúry, ale aj s osobitným prihliadnutím na areálový, t. j. stredoeurópsky kontext tvorený uvedenými národnými literatúrami, teda ako prirodzenú súčasť toho, čo nazývame „stredoeurópskym kultúrnym priestorom“.

Mitkovu prácu možno považovať aj za podnetný a užitočný príspevok v rámci pozvoľna prebiehajúceho procesu konštituovania kánonu slovenskej literatúry po roku 1989, ktorá sa pomaly, ale isto stáva už súčasťou literárnej histórie, v rámci ktorej si žiada náležitý syntetizujúci prístup, takpovediac smerodajné poetologické, axiologické a personálne vymedzenie.

Mitka sa pritom všetkom dostáva k najzásadnejším, kľúčovým otázkam slovenskej literatúry a jej dejín. Na konkrétnom materiáli diagnostikuje najpálčivejšie a vlastne principiálne problémy a nedostatky slovenskej literárnej kritiky, ale i historiografie. Jeho práca je tak výstižnou a fundovanou, synekdochicky prierezovou, pars pro toto vybranými príkladmi v plnej konkrétnosti dokladanou „správou“ o reálnom stave a tendenciách súčasnej slovenskej literárnej kritiky i literárnej historiografie.

Problémy (celé spektrum problémov a otázok), ktoré M. Mitka vo svojej práci otvára či efektívne a pôsobivo, priam strhujúcim spôsobom „rozohráva“ a podrobnejšie alebo aspoň v synekdochickej skratke fundovane pertraktuje, mu nemajú poslúžiť len na to, aby pri ich pertraktovaní predviedol svoju literárnovednú erudíciu a kultivovanosť, ale sú evidentne motivované realitou živej literárnej praxe, reálneho literárneho života a diania – sú to aktuálne problémy súčasnej (nielen) slovenskej literatúry, literárnej teórie a kritiky.

Vyslovene (meta)teoretické i interpretačné kapitoly práce svedčia o autorovej mimoriadnej rozhladenosti – zvlášť solídnych poznatkoch z literárnej teórie, o jeho suverénnej orientácii v primárnej i sekundárnej literatúre predmetu. Autor celkom konkrétne a autenticky, teda z reálnej recepčnej skúsenosti pozná okrem slovenskej aj zahraničné stredoeurópske literatúry, ktoré sú predmetom jeho záujmu (akiste za tým možno vidieť aj jeho slavistickú orientáciu). Habilitant tu popri svojej literárnovednej erudícii zúročil aj svoje dlhoročné skúsenosti literárneho kritika, recenzenta, ale i univerzitného pedagóga.

Oceniť možno napokon nielen výkladovú koncepcnosť, argumentačnú dôslednosť, terminologickú presnosť (a zároveň akoby „esjistickú“ pútavosť), zmysel pre účinnú synekdochickú skratku a vhodnosť vybraných ilustračných príkladov a v neposlednom rade interpretačnú invenciu, ktorými sa vyznačuje práca M. Mitku, ale i samotný štýl a jazyk, osobitý, vysoko kultivovaný autorský „rukopis“ a spôsob odborného vyjadrovania – Mitka patrí k tým, dnes azda už nevelmi početným autorom-literárnym teoretikom, ktorí vyslovene a zjavne dbajú na štýlovú originalitu a kultúru vedeckého textu popri jeho striktne vecnej výpovednej hodnote, na štýl ako autonómnu hodnotu.

Práca vcelku presvedčivo potvrdzuje habilitantovu vysokú odbornú kompetenciu, vedecko-teoretickú fundovanosť a bádateľské i pedagogické kvality.

Habilitačnú prácu *Korelácie experimentu a teórie v (po)postmoderných stredoeurópskych literatúrach* habilitanta Mgr. Mareka Mitku, PhD. odporúčam prijať na obhajobu a po úspešnej obhajobe odporúčam udeliť akademický titul docent v odbore habilitačného konania a inauguračného konania *Teória literatúry a dejiny konkrétnych národných literatúr*.

Dátum: 1. 2. 2021

doc. . PhDr. Zoltán Rédey, PhD.